

La «clinica» ella habitaziun – amiez Glion

La clinica gerontopsichiatrica ella casa Vieli ei secumprovada

DAD AUGUSTIN BEELI / ANR

■ **La scienza ed en special la scienza dalla medischna gida che nus carstgauns vegnin oz pli vegls che aunc avon 50 onns. Quei sa esser in avantatg schigitt ch'ins resta sauns. Culla vegliadetgna vegnan denton savens era las grevezias. Pli e pli biars piteschan aschia dalla malsogna dad Alzheimer. Cun quella san ins vegnir vegls. Dapi varga in onn sustegn la clinica gerontopsichiatrica dil gi ils pertuccai e lur confamiliars.** «Cun ina tala malsogna san ins viver gitg, culla diagnosa 'Alzheimer' stuess ins tuttavia buca dislocar en ina casa da vegls»: Quei gi *Monika Berther-Sommer* da Rueras. Ella ei cussegliadra tier l'Associaziun Alzheimer Svizra Grischun. Per la gerontologa diplomada s'auda la diagnosa «demenz» tiel mintgagi. Dapi igl 1. d'october 2011 eis ella engaschada tier l'associaziun ed integrada en ina reit da cumpetenza per fatgs dad Alzheimer. Avon ch'ella ha entschiet sia lavur da cussegliadra eis ella stada ella supprastonza dall'organisaziun ch'exista dapi 14 onns.

In svilup da commembers rasant

Che «Alzheimer» ei veramein ina tematica impurtanta e virulenta muossa la statistica: L'associaziun ei vegnida fundada il 1999 cun 14 commembers, alla fin dil 2011 dumbrava ella 436 commembers. Davos quella cefra sezuppan pilpli ina ni pliras persunas ch'ei confruntadas culla malsogna. Ei sa esser in dils partenaris d'ina lètg, affons che ston veser ch'ins dil geniturs degenerescha pli e pli spiritalmein. Persunas da format e repu-

Vesta el zuler dalla «clinica» a Glion ch'ei da principi ina habitaziun cun infrastruttura per terapias mentalas e stimolontas per pazients dad Alzheimer. FOTO PDGR

taziun, umens e dunnas, glieud da tuttas classas socialas piardan tuttenina igl intelletg. Els vegnan vegls e fan termagls sco affons, contan e rian, enconuschan denton buca pli lur confamiliars. Cuntals scenaris vegn la cussegliadra Monika Berther confruntada en sia lavur.

Pils confamiliars ei il mument lu vegnius d'encurir in plaz ella casa da vegls. Quei schabegia savens per motivs da segirtad e buc exnum per metter dalla vart il bab ni la mumma. Era ellas casas da vegls occupan malsognas da demenz pli e pli il personal ed influenzeschan orga-

nizaziun e structurass. Dapertut vegn schaffiu partizius da demenz nua che gruppas da persunas san viver en in mund schurmegiau e per sesez. Ils pertuccai sesentan libers – ed ein tuttina serai en. Per las persunas demensas ei quei buca ton grev sco pils confamiliars. Lez piteschan savens pli fetg ch'els pazients. Stuer mirar tier e buca saver gidar ei buca sempel. Monika Berther relativescha tal patertgar: «Nus vegnin adina pli vegls ed aschia dat ei era adina dapli glieud cun malsognas da demenz.» La pli gronda lavur ch'ella hagi seigi quella da sensibilisar

la glieud per la tematica. In fatg clar seigi che persunas cun demenz sappien habitar gitg a casa. Ei drovi ina survigilanza regulara, quei mondi senz'uter cun confamiliars, spitex e vischins, accentuescha Monika Berther.

Biars resuns positivs dils confamiliars

La clinica gerontopsichiatrica dil gi a Glion exista dapi igl october 2011 ed ella porscha sustegn supplementar a quella reit d'agid. Sco staziun affiliada al survesch psichiatric dil cantun Grischun

eis ei ina fuorma da terapia per pazients dad Alzheimer. La menadra dalla clinica dil gi, *Ursula Giustiniani*, trai ina bilanza positiva dapi l'avertura avon varga in onn. Cunzun ils biars resuns positivs dils confamiliars muossan ch'els pazients profiteschan effectiv da quei center da terapia mentala e cerebrala. Els tuornan a casa rinforzai, ed il sustegn a casa, cunzun ils confamiliars, han liber zacontas uras.

En cumparegliazun cullas casas da vegls porscha la clinica dil gi in avantatg essenzial als pazients: Els habiteschan a casa e vegnan ella media dus gis ad jamna a Glion ella clinica. Naven dallas 09.00 la damaun tochen il suentermiezgi allas 16.30 porscha quella plaz a tschun persunas demensas.

La «clinica» ston ins buca s'imaginar sco spital cun apparats, letgs, tgrunzas ed infusius. Els confamiliars san vegnir cun la pazienta ni il pazient a Glion nua ch'el resta igl entir gi. Ella habitaziun ella secunda alzada dalla casa Vieli vegn exercitau il mintgagi. «Trenament cognitiv», resumescha Ursula Giustiniani la fuorma da terapia. La clinica dil gi seigi tuttavia buc ina concorrenza cullas casas da vegls, puntuescha la dunna dil fatg. Il tractament vegn coordinau ed organisaus cul miedi consiliar dalla clinica Waldhaus a Cuera, dr. *Florian Kopper*. La terapia vegn fatg cun tschintschar, cuschnar communabla, exercesis da coordinaziun e ballontscha e cun cantar. La dinamica da gruppa ed il far zatgei ensemen hagi tuttavia effects mental positivs. Tiel cantar declara Ursula Giustiniani: «Cantar sa svegliar la memoria veglia ch'era inagada intacta.»

Reunir ils artists da Laax

■ **(anr/abc) A Laax vivan e lavuran buca paucs artists en differentas spartas. Singuls da quels ein enconuschents lunsch suls cunfins, aschia per exempel Toja Isebring-Maissen ni Luis Corray.** Era in *Remo Arpagaus* ei in concepder profilau el mund digl art. Il caricaturist Hans Moser ei deplorabla buca pli. Ei dat aunc autras artistas ed artists, tuts ughegian denton buca da mussar lur dun ella publicitad. La fundaziun Pro Laax giavischass perinagada che tuts s'entupassen igl onn proxim ad ina exposiziun communabla. «Nus essan gie mo denter nus»: Cun quei motto pudess ins

manegiar che artistas ed artists da Laax ughegian da mussar lur creaziuns. Ei se tracta buca d'ina exposiziun convenziunala. Sco ins ha saviu leger el Fegl official envida la Pro Laax ils artists indigens da s'occupar culla tematica «Laax». Leutier ei gia vegniu publicau e mussau bia. Ina «mussada» cun artists da Laax, convischins, conburgheis e hosps da vacanzas ha ei aunc mai dau. La tematica «Laax» sa cudizzar da crear e luvrar aposta per l'exposiziun digl onn proxim. Quella duei haver liug da miez fevrer tochen l'entschatta da mars 2014. Pictura, art cun lenn, metal, textilas, crap, arschella,

lu grafica, gravura, montaschas ed autras fuormas cun objects vul la Pro Laax mussar d'ora el temp ell'aula dalla casa da scola Grava. Adina tier la tematica «Laax». Ins savess s'imaginar che gia ils quater bustabs da quei num pon intimar artists da daventar activs. La cuntrada e las bellezias dalla natira, il turissem ed il spert aviert animeschan medemamein da s'occupar cun art ed artisanadi. Quels facturs laian daventar l'exposiziun dil 2014 in eveniment special.

Ulteriur sclariment tier l'organisaziun dattan ils responsabels dalla fundaziun Pro Laax (081 921 58 20).

Laax, sia populaziun e sia cuntrada envidan da s'occupar cun art ed artisanadi.

FOTO A. BEELI

GLION

«Vendiu cun autras aspectativas»

Il cussegl dil marcu deplorascha las visadas tier Repower

(anr/gv) Il cussegl dil marcu da Glion ei sefatschentaus il gliendisdis sera culla visada da pliras plazzas da Repower a Glion. En in communicau deplorascha il cussegl dil marcu il svilup negativ e pretenda da Repower da far tut per impedir grevezias socialas. Il cussegl persequiteschi la situaziun cun atenziun. La sperdita da plazzas da lavur en Surselva seigi en scadin cass d'evitar e la collaboraziun cun Repower seigi disturbada entras las mesiras rigurusas. Ins hagi vendiu la Aurax alla anteriura Rätia Energia cun autras aspectativas.

Sco il cussegl dil marcu scriva hagi ei dau pliras visadas a cuort temp, pensiuns anticipadas e la transferida da pliras plazzas da lavur da Glion a Landquart e Puschlav. Quei seigi ina ferma frida per l'entira regiun Surselva. Sco il cussegl dil marcu scriva el communicau munti la visada d'ina piazza en Surselva savens era l'emigraziun ed entiras famiglias seigien pertuccadas. Il cussegl dil marcu ha tuttina capientscha per las mesiras d'efficienzia da Repower. «Las mesiras annunziadas ein ord vesta dall'interpresa capivlas.» Il cussegl sedamonda denton sche autras mesiras d'efficienzia fussen buca stadas pusseivlas.

Dacuort ha Repower orientau dallas mesiras da spargn. Cun quella vegli l'interpresa spargnar 10 milliuns ad onn. Tier las mesiras da spargn s'audien la sminuaziun da 25 tochen 30 plazzas da lavur repartiun sill'entira Svizra. Repower dumbrava rodund 480 collaboraturas e collaboratur, da quels diesch a Turitg ed ils auters el Grischun. En Surselva dumbrava l'interpresa culla sedia principala a Puschlav 95 collaboratur plus diesch emprendists.

Il plidader da medias *Werner Steinmann* haveva informau la fin da schaner da quater tochen tschun visadas en Surselva. Plinavon detti ei neginas transferidas da plazzas da lavur da Glion en auters loghens. In collaboratur haveva informau da rodund in tozzel persunas da Repower en Surselva pertuccadas da visadas ni midadas. Quei haveva Werner Steinmann snegau. La comunicaziun dil cussegl dil marcu lai supponer ch'ei se tracta da dapli che quater tochen tschun plazzas. *Livio Zanolari*, il schef da comunicaziun da Repower, ha informau ier da sis visadas en Surselva. Plinavon ha el concediu ch'ei detti midadas administrativas. Da quella informeschi l'interpresa cu las las restructuraziuns seigien definitivas.

Rino Caduff, il president dil marcu, ei sez staus alla testa da Repower. Sin damonda dall'anr puntuescha el ch'el seigi dapi la fin 2011 buc els gremis directivs. El hagi bein enconuschientscha dallas mesiras da spargn, seigi denton staus surstaus dallas mesiras concretas. Da quella eri el buc informaus.

reclama

